

Képek keresése

Pusztai Virág: *A képekből összerakott ember*

SINKÓ ISTVÁN

Gondolat Kiadó, 2019, 279 oldal, 3000 forint

„Az emberi látás merőben más, mint az optikai eszközzel való vetítés. A XXI. századra tisztába jöttünk vizuális érzékelésünk és észlelésünk különlegességével.”

DAVID HOCKNEY: A TITKOS TUDÁS

Képek közt élünk, képeket készítünk, képekre emlékezünk, és képekből összerakott emberré vál(hat)unk. Pusztai Virág *A képekből összerakott ember* című analitikus képtudományi enciklopédiájának, a vizualitásnak, a képi kommunikáció történetének komplex felvázolását célzó művének mottójául választhatta volna akár Johann Wolfgang Goethe híres sorait is: „Ha egyszer így szólnék a perchez: oly szép vagy, ó maradj, ne menj!”¹

Az emberiség örök és változatlan vágyképe a kép, mely vágyait, emlékeit, boldogságát és szenvedéseit hivatott megőrizni. A kép, mely nem illékony, mint az emlékezet, nem szelektív, mint a memória, s amely tárggyá merevül, rögzül, állandósul.

Pusztai Virág tudományos alaposságú médiafilozófiai könyvét négy nagy fejezetre s azon belül számos alfejezetre bontotta. A négy fejezet: *A képekkel*

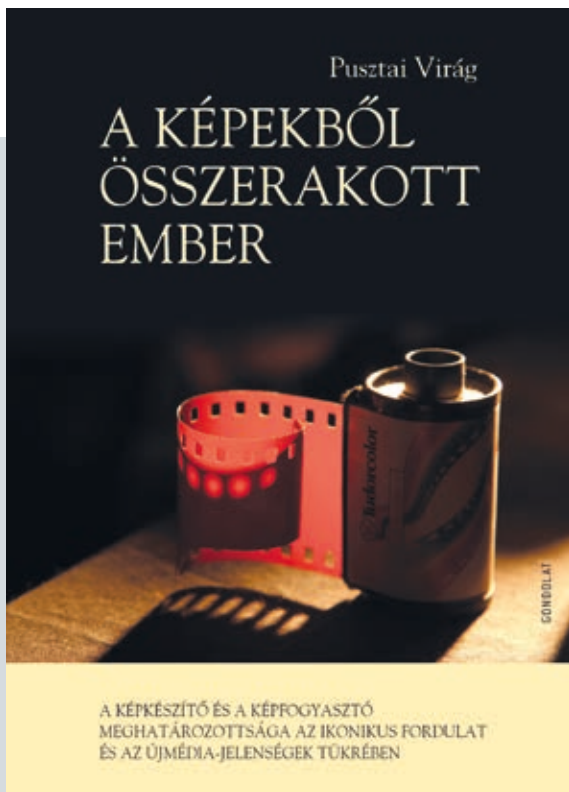
találkozó ember, A képekbe kapaszkodó ember, A képekkel irányított ember és végül A képekből összerakott ember (ez egyben a kötet címe is). Már a fejezetcímek is rendkívül plasztikusak. Hogyan determinálja az emberi létet, gondolkodást és viselkedést – főleg a 20. század elejétől – a ránk zúduló képcunami? Milyen hasznot és milyen kárt szenved az emberiség – parafrazeálva Vörösmarty sorait – meg-é a képek által a világ elébb?

Hogy ez a kérdés nem a 20. század terméke, jól illusztrálja Pusztai a lenyűgöző szakirodalmi citátumok számos példájával. Platón és Arisztotelész, Hegel és Goethe a maguk idejének képképzési elméleteit a tudomány és a közgondolkodás szolgálatába állítva elmélkedtek az emberiség képről alkotott fogalmairól. A tudományos, filozófiai, esztétikai és vizuális kultúrával foglalkozó szakemberek később valójában azt a kérdést járták örül, amit Hornyik Sándor így fogalmaz meg: „a kép nem pusztán a valóság visszatükrözése, hanem a világ megismerésének és megértésének eszköze is, hiszen a rendelkezésünkre

álló képekből építjük fel saját, belső valóságunkat, kultúránkat, pszichénket és identitásunkat is.”²

A kép tudáshordozó, a kép befolyásoló és átformáló szerepe Pusztai könyvében számos szakirodalmi példán keresztül kristálytisztán tárul elénk. A képi minőség, az egyedileg, művésziileg alkotott kép vagy a baudrillard-i szimulákrum – a másolat másolata – ma már szinte elválaszthatatlan a média Amazonas-folyamában. Az elénk táruló pszeudovalóságok elválaszthatatlanná válnak a valóságtól. Erre épül a média, de ezt használja a médiapedagógia, sőt maga a vizuális nevelés, a vizuális kultúra számos területe is. Erről, azaz a vizualitás szerepéről, a vizuális nevelés gondjairól is alapos fejtegetés olvasható Pusztai kötetében (*A vizuális kultúra fogalmának értelmezési lehetőségei, Vizuális infláció*).

Vajon a fénykép, a rögzített kép létrejött-e (bár a képrögzítés évszázadokkal a fénykép megjelenése előtt is létezett, gondoljunk a camera obscura, a camera lucida technikákra a holland festészet fénykorában) valóban válságba sodorta a képekre ácsingózó emberiség gondolkodásmódját? Vajon áldás vagy átok-e

a ma már bárki számára létrehozható álló vagy mozgó, analóg vagy digitális képgyártás? És mit gondolnak erről a művészek? David Hockney rá is kérdez erre a problémára: „De vajon ezek a képek tényleg a valóság hű ábrázolásai, aminek gondoljuk őket? Vajon a fénykép, amit régóta a megszólalásig valóságosnak, az emberi kéz beavatkozásától mentesnek tartunk, elhomályosította volna tekintetünket úgy, hogy már képtelenek vagyunk arra, hogy a világot ártatlan szemmel lássuk?”³ Pusztai sokoldalúan reprezentálja a válság vagy természetes folyamat dilemmáját. Szót ejt az emberi arckép devalválódásáról. A harmadik fejezet záró gondolataiból idézek: „Ha Baudrillard meglehetősen médiapesszimista forgatókönyvéből indulunk ki, akkor gondolkodásunk és véleményünk szabad alakíthatósága nem csupán manipulációt szenved, de alapjaiban határozta meg.”

Pusztai számos érdekes tünetet vizsgál, például a civil kép (a családi fotózástól a selfieig) történetét. Izgalmas példa erre – bár a könyv nem említi – a magánfotók, a talált képek világa (a Hórusz Archívum, Kardos Sándor gyűjteménye), illetve a talált családfotókból készített

történelmi pillanatkép (Forgács Péter *Privát Magyarország* című filmje). A személyes kép eltömegesítésének és redundánssá válásának folyamatát kimerítő alaposan elemzi a szerző, kiváló elméleti szakemberek munkáit idézve fel.

Kinek is ajánlhatom Pusztai Virág kötetét? Nyilvánvalóan azoknak a szakembereknek, akik e sokirányú témában kutatnak. Feltétlenül hasznos olvasmány a médiatudományt tanuló egyetemi hallgatóknak, de akár pedagógusoknak és képzőművészeknek is, ha kedvelik a tudományos nyelvezet gazdagságát.

Keressük, kutatjuk a látványt, beleszorulunk a képek dzsungelébe, és megkérdezzük magunktól, mit látunk. Hornyik Sándor idézett cikkében így válaszol: „Egyszerűen fogalmazva: azt látjuk, amit látni tudunk, amihez megvannak a szavaink, a konceptuális sémáink és persze a technikai eszközeink a lencsétől a pásztázó elektronmikroszkópig.” Pusztai Virág pedig így igazít el: „A képekhez való hozzáállás megváltozása mindenestre egy nagyobb, szélesebb átalakulás – válság vagy változás – egyik tüneteként vagy indikátoraként is értelmezhető.”

Jegyzetek

- 1 Jékely Zoltán fordítása.
- 2 Hornyik Sándor: Azt látod, amit tudsz. *Műértő*, 2020/április-május-június.
- 3 David Hockney: *Titkos tudás*, Officina '96 Kiadó, 2003.